

3. Про схвалення стратегії розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядж. Кабінету Міністрів України. від 10 липня 2019 р. № 526-р. *Офіційний вісник України*. 2019. № 57. Ст. 1983.

4. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 79. Ст. 2712.

5. Савельєва О. М. Правове регулювання відносин в агросфері: монографія / за заг. ред. М. В. Шульги. Харків: Друкарня Мадрид, 2017. 208 с.

Самсонова Я. О.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, асистент
кафедри земельного та аграрного права*

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина Указом Президента України було затверджено Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року [1] та розроблено Проект «Стратегії сталого розвитку України на період 2030 року» [2].

Необхідність впровадження в Україні вищезазначених нормативних актів зумовлена чинниками як внутрішнього так і зовнішнього характеру. Серед основних - це ухвалення на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, які потребують актуалізації та доопрацювання попередньої Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»; існування неефективної та екологічно небезпечної структури управління розвитком ресурсо- та енергоємних галузей і технологій; сировин-

на орієнтація експорту, зокрема сільськогосподарської продукції; не відповідність рівня економічного розвитку та добробуту населення природному, науково-технічному, аграрно-промислового потенціалу України та ін.

Визначальним у Стратегії є інноваційне спрямування розвитку, яке ґрунтується на активному використанні знань і наукових досягнень, стимулюванні інноваційної діяльності, створенні сприятливого інвестиційного клімату, оновленні виробничих фондів, формуванні високотехнологічних видів діяльності та галузей економіки, підвищенні енергоефективності виробництва, стимулюванні збалансованого економічного зростання, оснований на залученні інвестицій у використання відновлюваних джерел енергії, в екологічно безпечне виробництво та «зелені» технології [2].

Основними поняттями, що червоною ниткою пронизують всю Стратегію, є «сталий» та «інклюзивний» розвиток. Тому, з метою подальшого їх адаптування та побудови стратегій розвитку окремих галузей економіки, зокрема сільського господарства, на нашу думку, слід розібратися яка різниця та який зв'язок між ними.

Відповідно до зазначених у Стратегії визначень термінів, сталий розвиток (англ. sustainable development) – це розвиток, який дає змогу задовольнити потреби теперішніх поколінь і залишає можливість майбутнім поколінням задовольнити їхні потреби. Це збалансований розвиток країни і регіонів, при якому економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішнього і майбутніх поколінь. Інклюзивне зростання (англ. inclusive growth) – це економічне зростання, яке створює для всіх верств населення максимальні можливості для працевлаштування та участі в усіх сферах життєдіяльності країни, а також забезпечує справедливий розподіл результатів праці [2].

Дані категорії були запроваджені Стратегією “Європа 2020”, яка була прийнята у 2010 р. та містила поєднання трьох видів зростання з визначенням основних пріоритетів його досягнення. По-перше – розумне зростання (розвиток економіки, заснований на знаннях та інноваціях); по-друге – стале зростання (створен-

ня економіки на ефективному використанні ресурсів, принципах екологічної безпеки та конкурентоспроможності); по-третє – інклюзивне зростання (розбудова економіки з досягненням високого рівня зайнятості для забезпечення соціальної та територіальної згуртованості (єдності) [3, с.3].

Що стосується нормативно-правового закріплення понять «сталого розвитку» та «інклюзивного розвитку» у чинному національному законодавстві, вони відсутні. Але є низка нормативних актів, які присвячені «сталому розвитку», не надаючи трактування цьому визначенню. Зокрема, Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» від 12.02.2015 р. № 5/2015; Указ Президента «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019; Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. Відповідно до цих нормативно-правових актів в Україні розроблено національну систему цілей сталого розвитку, що має забезпечити підґрунтя для подальшого планування розвитку України, подолання дисбалансів, які існують в економічній, соціальній та екологічній сферах; забезпечити такий стан довкілля, що сприятиме якісному життю і добробуту нинішніх та прийдешніх поколінь; створити необхідні умови для суспільного договору між владою, бізнесом і громадянським суспільством щодо підвищення якості життя громадян і гарантування соціально-економічної та екологічної стабільності та ін.

Поняття «інклюзивного розвитку» на даний час навіть у контексті чинного національного законодавства не зустрічається. Якщо звернутися до трактування цього поняття відповідно до зарубіжного досвіду, можна зазначити наступне. Світовий банк розглядає інклюзивний розвиток як сталий швидкий розвиток усіх галузей економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів [4]. Європейська комісія інклюзивним розвитком називає процес забезпечення високого рівня зайнятості, інвестування в освіту, боротьби з бідністю, модернізації ринків праці, системи соціального захисту, а також сприяння згуртованості суспільства. Міжнародний валютний фонд розглядає інклюзивний розви-

ток як підвищення темпів зростання за рахунок надання єдиного простору для інвестицій і продуктивної зайнятості населення [5]. Інклюзивний розвиток це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами для кожного сектору економіки та різних верства суспільства [6].

Слід зазначити, що концепція інклюзивного розвитку сьогодні є дуже актуальною та активно розвивається. Всесвітній економічний форум в Давосі у 2015 р. дійшов висновку про необхідність відмови від єдиного універсального показника економічного росту – валового внутрішнього продукту та започаткував формування щорічного рейтингу країн за індексом інклюзивного розвитку (Inclusive Development Index), що передбачає оцінку економічної ефективності для уявлення більш повної картини реального рівня життя населення досліджуваних країн. Методика розрахунку індексу інклюзивного розвитку (IDI) базується на 12 показниках, які групуються по трьох групах: зростання і розвиток; інклюзивність; наступність поколінь і стійкість розвитку [7]. Згідно останнього рейтингу Україна займає 49 позицію серед країн, що розвиваються, яким передують ще 30 розвинених країн, з показником 3,42, що свідчить про зниження індексу на 6,8 % за останні п'ять років [8]. Отже, для України розробка заходів та програм інклюзивного розвитку та дієве втілення їх у життя, особливо галузей з низькою додатковою вартістю, таких як сільське господарство, має глобальне значення.

До того ж, сільське господарство, яке перебуває сьогодні на третій стадії динаміки свого розвитку, за концепцією Р. Бічаніча, супроводжується істотним скороченням зайнятості з пріоритетним збільшенням доходу на одного зайнятого; інтенсифікацією землекористування, заміщенням природної родючості капіталом через механізацію, хімізацію, меліорацію; втратою землі позиції ключового фактора та перетворенням у звичайний товар; акцентуванням на фінансові та інноваційні чинники [9, с. 37]. Тому саме інклюзивний розвиток здатен забезпечити зростання якості життя всіх верств населення, зокрема селян, та дозволити в рівних обсягах розподілити суспільні блага. Інклюзивний розвиток передбачає ширші цілі через включення в процес сталого розвитку усіх

верств населення та усіх суб'єктів господарювання, акцентуючи на їх важливості у цьому процесі, який дозволить задовольнити їх потреби, реалізувати власний потенціал незалежно від статусу та отримати гідні результати своєї діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (дата звернення 02.11.2020 р).
2. Проект «Стратегії сталого розвитку України на період 2030 року». URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf. (дата звернення 02.11.2020 р).
3. Стратегія EUROPE 2020: European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Communication from the Commission / European Commission. Brussels, 2010. 32 p.
4. Ending Poverty and Sharing Prosperity. Global Monitoring Report 2014/15. – Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2015. 240 p. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/globalmonitoring-report/>
5. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.
6. Ranieri, Rafael; Ramos, Raquel Almeida (March 2013). “Inclusive Growth: Building up a Concept” (PDF). Working Paper. 104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth. ISSN 1812-108X. Retrieved 13 January 2015.
7. The Inclusive Growth and Development Report 2017. Geneva: World Economic Forum, 2017. 75 p.
8. The Inclusive Development Index 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf (дата звернення: 01.11.2020 р.).
9. Калугина З. И., Фадеева О. П. Новая парадигма сельского развития. Мир России. 2009. Вип. 19. № 2. С. 34–49.